

ПОТЕРЯЙКО І.О.

студентка 2-го курсу відділення «Правознавство» Таращанського агротехнічного коледжу ім. Героя Радянського Союзу О.О. Шевченка, м. Тараща

УКРАЇНА: ШЛЯХ ДО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ

«Україна є республікою. Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами...»

(Конституція України, розділ I, стаття 5)

Споконвіку український народ боровся за свою незалежність. Ми маємо власну Українську державу, яка утворилася після розпаду СРСР 1991 року.

«Декларація про державний суверенітет», «Акт проголошення незалежності» - все свідчить про наявність держави.

Але протягом двадцяти чотирьох років український народ і влада не можуть оприділитися з державною формою правління: парламентсько-президентська чи президентсько-парламентська республіка.

І нарешті 21 століття, Майдан, який вийшов до влади. Який вийшов боротися не за себе, своє майбутнє, а за майбутнє своїх дітей, онуків, рідних та інших людей. І свого добились: зміна влади, Конституції і найголовніше зміна Президента України.

Після подій на Майдані Верховна Рада України повернула в дію Конституцію 2004 року. За таке рішення проголосували 386 депутатів.

Прихильники повернення Конституції – 2004 року, одним із безумовних плюсів називають імунітет від узурпації влади президентом, противники ж згадують жорстке протистояння гілок влади і допускають, що узурпація президентом може змінитися узурпацією влади олігархічними кланами через парламентське лобі.

Актуальність реформування політичної системи в державі набула величезних обертів і перехід до парламенсько-президентської форми правління в Україні вже не спинити. Україна йшла до цього дуже давно. Цей шлях був тяжким, і не всіма сприймався позитивно.

Ще в 16 ст. в Україні був започаткований прототип парламенської форми правління. Запорізька Січ стала так званою «козацькою республікою».

Почесне місце в історії українського республіканізму зайняла Конституція П.Орлика 5 квітня 1710 року. Ця конституція мала ознаки «парламентської» республіки, але втілення її в життя так і не відбулось. Після ліквідації у 18 столітті Російською імперією спочатку Гетьманщини, а потім Запорізької Січі думки щодо республікантської форми правління стали лише «теоретичними»

Відродження України як республіки відбулося лише на початку 20-го століття. Саме після знищення самодержавства і розвалу Російської імперії для її суб'єктів появилася чудова нагода побудувати свою власну державність. У цей час на політичну арену зійшов видатний український науковий діяч М.Грушевський, який стояв на принципах побудови федеративної республіки. Також М.Грушевський дає пояснення, що таке демократична федеративна республіка. Насамперед, республіка – це відсутність монархії в країні, виборність усіх державних органів і їхня підзвітність та відповідальність перед виборцями.

Форма правління – це ознака суверенної держави, а Україна у складі СРСР суверенності, як такої, не мала.

Конституція УРСР 1978 року ще більше наблизила Україну до парламенської республіки. Верховну Раду УРСР обирали на п'ять років. Вона формувала уряд, який вже називався «Рада Міністрів». Але новим було те, що конституційно закріплювалася керівна роль КПРС у житті суспільства.

Здобуття Україною незалежності у серпні 1991 року сприяло пошуку дійсно оптимальної форми державного правління, а саме: 5 липня 1991 року було прийнято Закон «Про заснування поста Президента Української РСР і внесення змін і доповнень до Конституції Української РСР». Згідно з цим законом, виник інститут президента. Закон закріплював, що Президент є найвищою посадовою особою Української держави і главою виконавчої влади.

Тривала активна робота щодо прийняття Конституції України, яка б закріпила оптимальну форму правління української держави. Перший проект Конституції був запропонований у Верховній Раді ще в листопаді 1991 року. Він передбачав, що Президент мав бути главою держави і главою виконавчої влади. Другий проект від 1 липня 1992 року також закріплював статус Президента як глави держави і глави виконавчої влади. І лише в проекті Конституції від 27 травня 1993 року пропонувалася модель змішаної республіки.

У 2004 році політичне протистояння досягло свого апогею. Новий імпульс політична реформа отримала після другого туру голосування на виборах Президента України 21 листопада 2004 року, коли країна була охоплена глибокою політичною кризою. 8 грудня 2004 року Верховною Радою був прийнятий Закон «Про внесення змін до Конституції України», за який проголосували 402 народних депутати. Відразу ж у сесійній залі його підписав Президент. Ці зміни стосувалися, насамперед, переходу до такої форми державного правління як парламенсько-президентська республіка. Багато змін запроваджувалися стосовно повноважень Президента та Верховної Ради. Україна вступила в новий етап свого розвитку.

Аналізуючи форми правління, слід зазначити, парламенська форма державного правління, за якою переважає принцип верховенства парламенту над виконавчою владою, вважається найдемократичнішою й досить гнучкою. Президент обирається парламентом або особливою колегією виборщиків (як, наприклад, у Німеччині) та формально призначає на посаду глави уряду (прим'єр міністр, канцлер) кандидатуру, яка отримала більшість у парламенті. Досить цікавою особливістю парламенської форми правління є роль глави держави у процесі формування уряду. Наприклад, у Німеччині роль Президента зростає, коли в нижній палаті парламенту – Бундестазі відсутня більшість депутатів, що підтримують Федерального канцлера. В Італії згідно з Конституцією Президент призначає голову уряду і, за поданням останнього, - інших міністрів. За Конституцією Туреччини прем'єр-міністр призначається Президентом із числа членів Великих національних зборів Туреччини.

Змішана форма державного правління (президентсько-парламенська чи парламенсько-президентська) є найзбалансованішою й досить затребуваною. Така модель працює у Фінляндії, Франції, Румунії, Чехії, Словаччині та Словенії. Вона характеризується тим, що главу держави обирають шляхом прямих загальних виборів на визначений термін. У президентсько-парламенській республіці він формує уряд, який несе відповідальність перед президентом і парламентом, а в парламенсько-президентській – подає парламенту кандидатуру на посаду глави уряду, парламенська ж більшість чи коаліція її затверджує.

Цікавою особливістю змішаної форми правління є своєрідність взаємовідносин між законодавчою та виконавчою гілками влади, що визначається реальною ситуацією в країні. З огляду на те, що процес формування уряду цілком залежить від певної розстановки партійно-політичних сил у парламенті, він має бути підтриманий більшістю в парламенті. У разі, якщо глава держави є лідером парламенської більшості, він призначає кандидатуру на посаду глави уряду, який буде повністю підпорядкований і підзвітний президентові. Однак за умов створення парламенської більшості, опозиційної президентові, уряд формується з членів парламенту, що дістало назву «когабітація» (в перекладі з англійської означає «співіснування»).

Як показало дослідження, більшість європейських країн обрали парламентську форму державного правління. Але це не означає, що вона є оптимальною для України на нинішньому етапі розвитку держави, хоча й характеризується ефективною взаємодією законодавчої та виконавчої влад. У таких країнах, як Німеччина, Італія, Греція та Угорщина, процедура обрання кандидатури на посаду голови уряду здійснюється з метою досягнення ефективної й конструктивної співпраці президента, парламенту та уряду.

Висновок

Стосовно України нагадати, що в лютому 2014 року був прийнятий законопроект «Про внесення змін до Конституції» і повернення до Конституції зразка 2004 року. Отже, зараз ми на шляху розвитку парламентсько-президентської республіки.

Якщо ми рухаємось в Європу, то необхідно враховувати європейський досвід, а європейська практика показує переваги парламентсько-президентської республіки.

Історія вдосконалення державної форми правління України пройшла довгий шлях і, очевидно, ще не закінчилася. Зміни тривають далі і залежатимуть від рівня розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Бостан С.К. Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики. – 2005.
2. Васильєв Г. Конституційний аспект політичної реформи. – 2003. - №4. – с. 3-11.
3. Грушевський М. Якої ми хочемо автономії й федерації // Хто такі українці і чого вони хочуть. – 1991.
4. Звернення Президента України до українського народу з нагоди 11-ї річниці Незалежності України // Урядовий кур'єр. – 2002.- №156. – с. 2.